

**ДЕМОКРАТИЗАЦИЯТА В ЮЖНА АФРИКА, ЗИМБАБВЕ,
НАМИБИЯ, АНГОЛА, МОЗАМБИК**

Димитър Любомиров Керанов,

докторант, програма „Политология“

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Резюме:** Настоящата статия разглежда демократизацията в Южна Африка, Зимбабве, Намибия, Ангола и Мозамбик. Набляга се на рейтингови системи за нейното измерване. Изразява се критика към тях и се насочва към подробен дисертационен труд, където се разглежда тази тематика в детайли.*

***Ключови думи:** демократизация, Ангола, Мозамбик, ЮАР, Намибия, Зимбабве*

**DEMOCRATISATION IN SOUTH AFRICA, ZIMBABWE, NAMIBIA,
ANGOLA, MOZAMBIQUE**

Dimitar Lyubomirov Keranov,

PhD candidate

Varna Free University „Chernorizets Hrabar“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Abstract:** This article examines democratisation in South Africa, Zimbabwe, Namibia, Angola, Mozambique. It focuses on rating systems for its measurement - a critique towards them is expressed, and the reader is referred to a comprehensive dissertation where this topic is examined in detail.*

***Keywords:** democratization, Angola, Mozambique, South Africa, Namibia, Zimbabwe*

Демократизацията е дълъг процес, зависещ от множество фактори, с възможни множество интерпретации. Преди да се говори обаче за демократизация, е редно да се уточни какво е демокрация, и точно тази дефиниция представлява проблем в политическата наука – тя зависи от контекста, в който се използва. Така например в политическата наука на Запад са утвърдени множество рейтингови системи, които трябва от една страна да дефинират понятието демокрация, а от друга, на базата на тази дефиниция, да изготвят рейтингова система, която измерва нейното качество. Така се стига до термина демократизация, което, представлява движението в посока демокрация. Затова когато се говори за напредналост на демократизацията, в рамките на тези рейтингови системи, се има предвид нейното качество.

Могат да се изброят следните подобни рейтингови системи (под формата на индекси), които се използват често за анализ на демокрацията:

- Полити (Polity)
- Фрийдъм Хаус (Freedom House)
- Индекс за трансформация Бертелсман (Bertelsmann Transformation Index)
- Индекс на демокрацията на Икономист (Democracy Index)

Тяхното използване е въпрос на преценка на изследователя, при отчитане конкретните цели.

Единствено Фрийдъм Хаус, Полити и Индексът за трансформация Бертелсман предоставят допълнителни по-подробни анализи на политическата ситуация в дадена държава. Останалите съобщават само в коя категория попада една страна, на базата на раздадени точки, от които се образува някакъв тип класиране. Точките при такъв тип рейтингови системи се раздават в различни области като например върховенство на закона,

политически права, политическа интеграция, свободни избори, ефективно правораздаване или нещо подобно, в зависимост от конкретния индекс.

При разработването на рейтинговите системи, държавите обикновено се разпределят най-общо в две категории – автокрации/тоталитарни държави и демокрации, с различни подкатегории и междинни състояния – дефектни демокрации, анокрации, хибридни режими и други подобни наименования.

К. Смилков обяснява какво е демокрация и какво са тоталитарните държави съответно: „Институциите, които концептуално легитимират демократичното общество и държава, са конституцията, разделението на властите, политическият плюрализъм и партиите, местното самоуправление, правата на личността за информираност, мобилност, и разбира се, частната собственост. Всяко тоталитарно общество би следвало да няма такива ценности и институти“ (Смилков 2011, 81).

Гореспоменатите рейтингови системи описват петте държави (т.е. техните политически системи) по следния начин:

Южна Африка
Полити – Демокрация
Фрийдъм Хаус – Свободна държава
Индекс за трансформация Бертелсман – Дефектна демокрация
Индекс на демокрацията на Икономист – Дефектна демокрация

Таблица 1: Политическата система на Южна Африка според различните рейтингови системи. Източник: Polity, Freedom House, Bertelsmann Transformation Index, Democracy Index

Зимбабве
Полити – <i>отворена анокрация</i>
Фрийдъм Хаус – <i>Несвободна държава</i>
Индекс за трансформация Бертелсман – <i>Умерена автокрация</i>
Индекс на демокрацията на Икономист – <i>Авторитарен режим</i>

Таблица 2: Политическата система на Зимбабве според различните рейтингови системи. Източник: Polity, Freedom House, Bertelsmann Transformation Index, Democracy Index

Намибия
Полити – <i>Демокрация</i>
Фрийдъм Хаус – <i>Свободна държава</i>
Индекс за трансформация Бертелсман – <i>Дефектна демокрация</i>
Индекс на демокрацията на Икономист – <i>Дефектна демокрация</i>

Таблица 3: Политическата система на Намибия според различните рейтингови системи. Източник: Polity, Freedom House, Bertelsmann Transformation Index, Democracy Index

Ангола
Полити – <i>затворена анокрация</i>
Фрийдъм Хаус – <i>Несвободна държава</i>
Индекс за трансформация Бертелсман – <i>Умерена автокрация</i>
Индекс на демокрацията на Икономист – <i>Авторитарен режим</i>

Таблица 4: Политическата система на Ангола според различните рейтингови системи. Източник: Polity, Freedom House, Bertelsmann Transformation Index, Democracy Index

Мозамбик
Полити – <i>отворена анокрация</i>
Фрийдъм Хаус – <i>частично свободна държава</i>
Индекс за трансформация Бертелсман – <i>Умерена автокрация</i>
Индекс на демокрацията на Икономист – <i>Авторитарен режим</i>

Таблица 5: Политическата система на Мозамбик според различните рейтингови системи. Източник: Polity, Freedom House, Bertelsmann Transformation Index, Democracy Index

Демократизацията, т.е. в случая качеството на демокрация в Южна Африка, Зимбабве, Ангола Мозамбик и Намибия е измерено от всички тези различни системи, като при това се забелязва наличието на множество алтернативни наименования, което не е обаче основният проблем. Основният проблем е, че подобни индекси обхващат само формални положения, съответно дали една държава отговаря на формални изисквания за демокрация. Именно поради тази причина, това може да е подвеждащо. Освен това, такива индекси сравнително добре обхващат кога една държава е така наречената завършена демокрация (като пример служат западните държави) или кога една държава е явна автокрация, но не се справят задоволително с определянето на това, кога една държава е демократична само на теория.

Политически анализатори следва да поставят под въпрос и да подхождат критично към подобни индекси на демокрацията. Така създадените рейтингови системи биха могли да си използват предимно в математически модели, в които са включени десетки или стотици държави с цел откриване на някаква корелация, но ако се търси подробен анализ или разбиране на цялостната политическа обстановка в една държава, то тогава би следвало да се извърши допълнително проучване.

Единственият начин да се установи реалното състояние е чрез задълбочен анализ. Такъв един анализ е направен на тези пет държави в дисертационен труд от същия автор по тази тематика, който носи заглавието „Демократизацията на политическите системи в Африка“. В него е изготвен единен модел на демократизацията в тези държави. Достигнато е до заключението, че тези държави са южноафрикански национално-освободителни автокрации. Това са страни, под някогашен авторитарен режим на белокожо малцинство, които се управляват от една партия-месия с авторитарни тенденции, стигнали до властта в процеса на африканската деколонизация – демокрацията съществува само на теория. Анализът показва също, че човешкият фактор (т.е. решенията и действията на политическите лидери) е определящ в процеса на демократизация. За пълни изводи, обяснения и заключения, се препоръчва запознаването с дисертационния труд.

Използвани източници

1. Bertelsmann Stiftung (2022). The Transformation Index. Available online at <https://www.bti-project.org/> (accessed 9/20/2022).
2. Center for Systemic Peace (2022). The Polity Project. Available online at <https://www.systemicpeace.org/polityproject.html> (accessed 9/20/2022).
3. ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT (2022). Democracy Index 2021. The China challenge. Available online at <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/> (accessed 7/18/2022).
4. Freedom House (2022). Freedom House. Available online at <https://freedomhouse.org/> (accessed 9/20/2022).
5. Смилков, Калоян (2011). Властта и човекът. Изследване на властовия опит.